

Fra Karl den store til AKK: Kampen om Saarlandet og Tysklands identitet

Af Uffe Østergård

Den nye leder af CDU i Tyskland, Annegret Kramp-Karrenbauer, har regeret Saarlandet i seks år. Hvordan vil det præge hendes tid som leder af CDU – og formentlig Tyskland?

Valget af Annegret Kramp-Karrenbauer, AKK, som leder af Christlich Demokratische Union Deutschlands (den tyske kristendemokratiske union), CDU, 7. december har rettet søgelyset mod den lille delstat Saarland, som hun har regeret fra 2011 til 2017 med stadig stigende flertal for sit konservative parti, senest på over 40 procent. Saarland er den arealmæssigt mindste af de tyske delstater bortset fra bystaterne Bremen, Hamburg og Berlin med knap en million indbyggere. Den ligger længst mod vest og grænser op til Luxembourg og Frankrig. Det er forklaringen på, at CDU's nye leder taler fransk og er praktiserende katolik, modsat Angela Merkel, der

er protestant og taler russisk på grund af sin opvækst i DDR. AKK's erfaring med europæisk politik har især været en indsats for kultursamarbejde med Frankrig, og det bliver spændende at se, om valget af hende vil styrke alliancen mellem de to lande.

Saarbækkenet omkring floden Saar er et af Europas rigeste kulfelter, der var grundlag for en omfattende jern- og stålindustri indtil 1970'erne, selv om kullet ikke var kokskul. Kulforekomsterne i Saar var forbundet med kanaler til jernlejerne i Lorraine før 1918, da det var tysk som Lothringen, og efter 1918, da det var fransk under navnet Lorraine. Det er forklaringen på, at disse grænseområder mellem fransk og tysk har været omstridte fra Louis 14. på 1600-tallet til 1955.

Delingen af frankerriget mellem Karl den Stores sønnesønner i 842 blev indledningen til den længstvarende konflikt i Europas historie. Reelt sluttede kon-

Uffe Østergård er professor emeritus ved Copenhagen Business School.

flikten mellem tyskerne og franskmændene først i 1955, da Frankrig erkendte, at det var umuligt at fratage Tyskland området vest for Rhinen med kulminerne i Saarland – eller som minimum ‘europæisere’ dem. Lige siden trediveårskrigen og den westfalske fred i 1648 havde det ellers været fransk politik at gøre Rhinen til grænse, og den politik fortsatte op gennem 1700-tallet og efter revolutionen i 1789. Det forenede Tyskland opstod i 1870 som reaktion på fransk ekspansion snarere end som resultat af en gammel ‘tysk’ drøm.

I 1600-tallet stræbte det enevældige Frankrig efter at ‘afrunde’ det ‘franske’ territoriums grænser ved at skubbe grænsen helt frem til Rhinen og indlemme de tysk- og flamsktalende befolkninger. Reelt opgav Frankrig først sit forsøg på at dominere hele området vest for Rhinen, da Paris i 1955 modstræbende måtte anerkende, at befolkningen i Saarland stemte sig ind i Forbundsrepublikken Tyskland og dermed afviste en plan om at blive et europæisk ‘District of Columbia’ svarende til hovedstaden Washington, D.C. i USA, der har en særstatus og ikke ligger i nogen enkeltstat.

I oplandet til Saar-områdets kulfelter opstod fra midten af 1800-tallet mange arbejderbonde-bebyggelser og i selve industriområdet mange minearbejderkolonier. Den tidligere nære tilknytning til Frankrig har efterladt et stort fransk mindretal i Saarland. Området blev i 1919 ved Versaillestraktaten samlet som administrativ enhed med navnet Saargebiet. Det havde siden middelalderen skiftet mellem tyske og franske herskere, og først med industrialiseringen i

1800-tallet fik Saarområdet økonomisk sammenhængskraft som et af Europas vigtigste industriområder. Det blev mandatområde under Folkenes Forbund således, at Frankrig i 15 år skulle have ret til økonomisk udnyttelse af området, hvorefter en folkeafstemning skulle afgøre det fremtidige tilhørsforhold. Afstemningen i 1935 blev en stor triumf for Tysklands nazistiske styre, og området blev indlemmet under navnet Saarland samme år.

Igen efter 1945 kom området under en fransk højkommissær som led i de franske forsøg på at splitte Tyskland op. En folkeafstemning i 1947 gav flertal for et selvstændigt Saarland i økonomisk forbund med Frankrig. Med oprettelsen af Kul- og Stålunionen i 1950 formuleredes planer om at gøre området til sæde for de europæiske institutioner i stil med det amerikanske District of Columbia. Det blev aldrig til noget, fordi det lå for isoleret trafikalt og var omstridt. Den vesttyske Forbundsrepublik vandt med Wirtschaftswunder og optagelsen i NATO stadig stigende legitimitet og fik afholdt en ny folkeafstemning i 1955 der førte til, at Saar 1. januar 1957 blev optaget i Forbundsrepublikken.

Det lille område på grænsen til Rheinland-Pfalz og Trier har fostret flere landskendte politikere, især den tidligere socialdemokrat Oskar Lafontaine, der var ministerpræsident 1985 til 1998 og repræsenterede venstrefløjen i det tyske socialdemokratiske parti SPD, indtil han tabte magtkampen med Gerhard Schröder i 1998 efter at have advaret mod omkostningerne ved genforeningen i 1990. Oskar Lafontaine nedlagde sine poster som minister og partifor-

Med AKK er det en politiker fra den vestlige og katolske del af Tyskland, der kommer til at anslå tonen i det Tyskland som Angela Merkel efterlader.

mand i protest mod regeringens politik i 1999 og forlod socialdemokratiet i 2005, tilsluttede sig det nye parti WASG og kandiderede som spidskandidat for Die Linke, hvor partiet fik 8,7 procent af stemmerne.

Den østtyske leder Erich Honecker bør også nævnes i rækken af saarlandske politikere, da han stammer fra Neunkirchen, hvor han i 1912 blev født som søn af en minearbejder. Faderen var aktiv på den yderste venstrefløj, og det engagement gik i arv til sønnen der blev udlært tagdækker, men aldrig praktiserede sit erhverv. I stedet arbejdede han fuldtid som kommunistisk organisator med et ophold i Moskva i 1930. Efter den nazistiske magtovertagelse i 1933 gik han under jorden, blev arresteret i 1935 og i 1937 dømt til ti års fængsel. Få dage før befrielsen lykkedes

det ham at flygte. 1946 blev han leder af den kommunistiske ungdomsorganisation FDJ - en post han bevarede til 1955. 1958 blev han medlem af politbureauet og havde ansvaret for opførelsen af Berlinmuren i 1961. 1971 partichef og 1976 tillige statschef. 1987 blev han modtaget i Bonn af den vesttyske regering og besøgte herunder Saar. 1989 blev han afsat som indædt stalinist og modstander af Gorbatjov. Død 1994 i Santiagode Chile.

Med Annegret Kramp-Karrenbauer er det en politiker fra den vestlige og katolske del af Tyskland, der kommer til at anslå tonen i det Tyskland, som Angela Merkel efterlader. Hvad det kommer til at betyde for det fransk-tyske forhold og EU, er det dog for tidligt at sige.

○ ○ ○